

Etika

To, čemu se od dob starých Řeků říká „etika“, se odedávna dostávalo do potíží jakousi vnitřní tendencí se na jedné straně rozpadat do jednotlivých příkazů a zákazů (eventuelně, jako dnes, do jednotlivých „etik“) a na druhé straně vyhledávat a nalézat to, co všem těmto příkazům, zákazům a „etikám“ je společné jako jejich zdroj a základ. Tak kupř. židovská tóra je dokladem na jedné straně soustředění povinností a zákazů do několika základních formulí „desatera“, zatímco na druhé straně vidíme to takřka nezastavitelné rozšiřování toho, co a jak se „má“ a „nemá“ za různých okolností dělat, až do absurdně detailních popisů vysloveně rituální povahy. Ježíš naproti tomu nejen všechny tyto příkazy a zákazy relativizuje, ale dokonce i samo desatero shrnuje do dvou základních příkazů lásky k Bohu a k bližnímu. Kant se dokonce pokusil základní mravní závazek sjednotit do jediné formulace tzv. kategorického imperativu, ovšem za cenu formalizace a obsahového vyprázdnění. Najít jakousi „rovnováhu“ mezi obojí tendencí se zdá být nejen obtížné až nemožné, ale takřka absurdní, protože zutrácí smysl právě tehdy, kdy jde o konkrétní mravní rozhodování. Řešení musí být nalezeno jinak: zdroj a základ uplatnění toho, co „má“ nebo „nemá“ být, nesmí být hledán mezi „jsoucný“, a proto nesmí být popisován ani charakterizován „zvenčí“ (tedy např. neutrálně, nezaujatě, z distance). Jde tu zkrátka o nepředmětnou skutečnost, která má a musí být uskutečňována už tím, jak je přijímána, akceptována a chápána, a to spolu se záměrem praktického provedení, tj. uplatnění v konkrétních situacích. Nejde o žádnou pouhou dedukci, nýbrž o aktivní, vynalézavé řešení aktuálně na svědomí útočících skutečností (nejen nahodilých „okolností“) ve smyslu a v duchu onoho „nepředmětného“, ale z budoucnosti přicházejícího a na konkrétní jednotlivce útočícího „býti má“.

(Písek, 100518-1.)